

DRIJVEND PAVILJOEN

Pauline van de Ven

DRIJVEND PAVILJOEN

ROMAN

Voor Paul die de zee onder mijn bootje,
de wind in mijn zeilen is

Copyright © 1997 Pauline van de Ven

INHOUD

I. VOORAF	7
2. VLADIMIR	11
3. EEN BOOTTOCHTJE	27
4. LESSEN IN TIJDSBEHEER	51
5. DE FORTUNA	77
6. HET VINARAMA	105
7. LIEVENSLAND	127
8. DE ISOCHROON	165
9. ACHTERAF	197
10. VERANTWOORDING	199
11. DE AUTEUR	201

2. VLADIMIR

De man op de stoep was klein en gezet. Hij had een bol hoofd en een vaalbleek, ongezond glimmend gezicht met harige wenkbrauwen. Hij droeg een driedelig wit zomerkostuum dat in Afrika waarschijnlijk erg comfortabel zou zijn geweest. Voor Zuid-Europa was het aan de frisse kant. Voor Nederland was het ongeschikt. Onder zijn witte pak droeg hij donkerbruine schoenen. Deze waren bij uitstek geschikt voor Nederland. In zijn linkerhand hield hij zo'n dunne, voornamelijk uit chrysanthen bestaande bos bloemen die in de stad doorgaat voor een veldboeket. Het meest opvallende aan zijn verschijning waren zijn ogen. Deze stonden erg alert en puilden hevig uit, wat het bolle van zijn hoofd nog eens onderstreepte. De scherpe blik en de harige wenkbrauwen gaven het ronde gezicht karakter en ondanks zijn lelijke en ongezonde uiterlijk was het een interessant gezicht. Ik schatte hem voor in de zestig.

'Vladimir Oespenski,' zei hij. Hij sprak duidelijk en met nadruk, maar zijn stem was tamelijk licht. De twee woorden en de manier waarop hij ze uitsprak typeerden hem onmiskenbaar als Russisch. Tot mijn verrassing boog hij zich voorover om met plechtige ernst mijn hand te kussen. Terwijl hij zich bukte viel mijn oog op zijn dunne, bruinachtige haar, waar zonder enig plan van aanpak grote, rafelige happen uit waren geknipt. Blijkbaar had hij het net geknipt en gewassen. Nu het opdroogde veerde het een beetje omhoog, als pluizig vogeldons in een lentebriesje.

'Ik ben anderhalf uur te vroeg. Vindt u dat vervelend?' vroeg de Rus.

Nou en of ik het vervelend vond. Ik had gehoopt een

artikel over loonkostensubsidies voor het weekend af te krijgen. Het ging net lekker. En nou stond deze wildvreemde safarifiguur uit Rusland op de stoep. Ik wist hoe dat ging! Tegen de tijd dat mijn man hem zou overnemen zou ik bekaf zijn. Op de bodem van mijn spirituele bronnen. Te uitgeput om nog een pen op papier te krijgen. Dat betekende morgen doorwerken. Waarom begrepen mensen niet dat te vroeg komen een vorm van diefstal is? Nog wel van het meest kostbare waarover een mens beschikt: van tijd. Waarvan hij altijd te weinig heeft. Waarvan hij niks kan bijkopen. Werd het niet hoog tijd dat tijdroof werd opgenomen in het Wetboek van Strafrecht?

‘Hoe komt u erbij!’ zei ik. ‘Ik ben u dankbaar dat u mijn saaië werk onderbreekt. Geloof me, ik was eraan toe. Het vlotte van geen kant. Wilt u een glas wijn? Wilt u een jas? We gaan zolang in de tuin zitten.’

‘Ik heb dit voor u meegebracht,’ zei hij, de ruiker recht-op voor zich uit stekend als een brandende kaars in de paasmis. ‘Hopelijk houdt u van veldbloemen.’

‘Veldbloemen! Ik ben dol op veldbloemen,’ zei ik.

‘Weet u wat zo gek is?’ zei de Rus bedachtzaam. ‘Van dit boeket eten we in Rusland twee weken. Van wat ik hier per maand verdien kan ik thuis vijf jaar rondkomen. Zaterdag ben ik op de markt bestolen van een compleet jaarsalaris. Geld wordt heel onrealistisch. Men wordt filosofisch in dit mooie land. Dat is verheffend!’

Buiten keek de bezoeker nieuwsgierig om zich heen. Het terras en de omliggende tuinen werden verlicht door een restje strijklicht van de ondergaande zon. In minder dan tien minuten zou alles in diepe schaduw liggen. De krachtige harslucht van afkoelende cipressen mengde zich met het vanille van heliotroop. Op een schoorsteen aan de overkant floot een merel. Voorzichtig liet de Rus zich in een stoel zakken, zijn witte broekspijpen eerst met duim en wijsvinger een eindje optrekkend om de messcherpe plooiën niet te bederven.

‘Wat een rust,’ zei hij. ‘Wat een stilte. En dat midden in de stad. *You must be ghappy!*’ Hij nipte genietend aan de Muscadet. ‘*Zis izz...*’ Hij schudde het hoofd op zoek naar woorden, ‘*zis izz...*’ en besloot: ‘*...zis iz paradize!*’

Daarna zuchtte hij diep en sloot de ogen. Het dons stond opgedroogd en tevreden om zijn hoofd heen als de stralenkrans van een heilige, uitgelicht door een laatste zonnestraal.

Na wat een lange pauze toescheen kwam hij overeind. ‘Mag ik even...?’ Hij liep naar de rand van het terras en keek naar de tuin van de buurvrouw, en naar de tuin daarnaast. Hij keek lang en aandachtig, naar links en naar rechts en omhoog in de esdoorn, het leek wel alsof hij tuinarchitect was en zich de structuur van de aanplant en de borderschema’s wilde inprenten. Daarna keek hij me veelbetekend aan. ‘Uw buurvrouw heeft een mooie tuin,’ zei hij.

‘Jazeker,’ zei ik.

‘En de buurvrouw van uw buurvrouw. Zij heeft zelfs een *zeer* mooie tuin.’ Er verscheen een verdachte twinkeling in zijn ogen, leek het.

‘Jazeker,’ zei ik weer.

‘Maar uw tuin is...’

Ik wachtte.

Hij dacht even na en zei toen simpel: ‘Uw tuin is de mooiste.’

Ik schonk ons nog een glaasje Muscadet in. Dat artikel kwam morgen wel. Je ontmoet niet vaak mensen met verstand van tuinen.

‘Weet u wat ik heel erg graag zou willen? Wat een intens verlangen is, dat zojuist bij me is opgekomen?’

‘Nee?’ zei ik.

‘U zult het gek vinden.’

‘Vast niet,’ zei ik onzeker.

‘Als we de stoelen naar het gras zouden verplaatsen,’ zei de Rus. Zijn uitpuilende ogen keken me van onder de

harige wenkbrauwen verwachtingsvol aan.

‘Het is namelijk vele jaren geleden dat ik voor het laatst gras onder mijn voeten heb gevoeld. Misschien wel vijftig jaar. Misschien nog langer!’

Ik sjouwde de stoelen, de tafel, de zoutjes, de fles en de glazen naar beneden. Het kon allemaal precies op het beschaduwde grasveldje, dat niet veel groter was dan een flink tweepersoons laken. Het werd snel kouder.

‘*Do you mind terribly?*’ vroeg hij beleefd, een voet optil-
lend.

‘Doe alsof u thuis bent,’ zei ik roekeloos.

Hij bukte zich moeizaam om de veters van zijn donkerbruine schoenen van hun dubbele knopen te ontdoen. Daarna stroopte hij zijn wollen sokken af en met een diepe zucht zette hij zijn korte, dweilgrijze voeten met de geribbelde enkels in het halflange gras. Hij bewoog ze een paar keer heen en weer, totdat er een naar zijn gevoel bevredigend aantal grassprietjes tussen zijn tenen door staken. Hij zuchtte diep en sloot weer de ogen. Geruime tijd zat hij volkomen roerloos in een soort tevreden trance, als een kikker op een plompenblad. Net toen ik dacht dat hij misschien in slaap gesukkeld was, opende hij voor driekwart de ogen.

‘*Zis iz one of the most beautiful days of my life,*’ verklaarde hij.

‘*Maybe...*’

‘*Maybe even...*’ Hij aarzelde, glimlachte, aarzelde.

‘*Maybe zee most beautiful day of my life!*’

‘Dit is Vladimir Oespenski, de voorzitter van de vakgroep Logica en Theoretische Informatica van de Universiteit van Moskou,’ zei mijn man tegen zijn collega.

‘*Very pleased to meet you, sir,*’ zei de collega, met een blik op de voeten.

‘*It iz entirely I who is pleazed,*’ zei de Rus die was gaan

staan en een hoffelijk buiginkje in zijn drielidig wit maakte.

'*Zey make contact wiz Nature,*' voegde hij eraan toe, met de vinger op zijn met vochtig gras overwoekerde tenen wijzend alsof het geen onderdeel van zijn lichaam was maar iets dat daar toevallig was gaan liggen.

'Wat een stilte hier,' zei de collega waardierend. 'Ik snap nooit dat ze deze tuinen niet bij elkaar voegen. Ze moeten er een park van maken. Dan kan iedereen ervan genieten.'

'Vergeef me,' zei de Rus. 'Maar ik ben het sterk met u oneens. In Moskou zijn de tuinen van iedereen. En kijk waar het toe leidt. Niemand maait, niemand wiedt. Niemand voelt zich verantwoordelijk. Wat heb je eraan? Niks. Nergens is gras.'

'Hoe het gras in Rusland is, weet ik niet,' zei de collega.

'Alle mooie dingen hebben een eigenaar nodig,' zei de Rus beslist. 'Om ze te verzorgen en te beschermen.'

'Wat vindt u van ons land?' manoeuvreerde mijn man.

'Uw land stemt mij filosofisch,' zei de Rus. 'Geld speelt hier absoluut geen rol. Dat verschaft een diepe innerlijke rust. Men kan zich geheel overgeven aan de hogere dingen des levens.'

'Hm,' zei de collega.

'Verder treft het me hoe uitstekend alles in dit land geregeld is en hoe diep er over alles is nagedacht. Hoe men het klaarkrijgt, weet ik niet. Ik denk daar nog over na. Het gaat om problemen van zeer complexe aard. Mag ik u een praktisch voorbeeld geven?'

Wij knikten dat het mocht.

'Dezer dagen,' zei de Rus, 'ging ik met het voorschot op mijn eerste salaris op zoek naar een horloge voor mijn vriendin. In de Kalverstraat zag ik een prachtig horloge. Het was precies wat ik zocht, simpel en elegant, waterdicht, zelfwindend, met een kalfslederen bandje. Het kostte zeshonderdnegenennegentig gulden. Ik rekende snel uit dat wij daar thuis wel een jaar van eten. Dat is extravagant!

dacht ik. Dus liet ik mijn kans voorbij gaan. Ik kocht het niet. Maar thuisgekomen had ik spijt. Ik stelde me voor hoe verrukt Mila zou zijn geweest. Ze heeft altijd precies zo'n horloge willen hebben. Ik kon me wel voor m'n hoofd slaan voor m'n bekrompen zuinigheid. Want ik verdien hier als gasthoogleraar tijdelijk een veelvoud.'

Hij nipte aan de Muscadet en kraakte een zoutje. 'Wat is dit?'

'Een kaasvlinder,' zei ik.

'Bijzonder lekker!' zei de Rus. 'Geeft u mij het recept?'

'De volgende ochtend,' hernam hij, 'stond ik om half acht in de Kalverstraat. Ik was gelukkig de eerste, er stond nog geen rij. Na anderhalf uur gingen ze open. Ik was nog steeds de enige. Snel vroeg ik de winkeljuffrouw of het horloge van gisteren er nog was. En weet u wat ze zei? Ze zei: natuurlijk is het er nog! *Natuurlijk*, zei ze, is het er nog!'

Hij keek ons triomfantelijk aan.

'En inderdaad, het was er nog. Hetzelfde. Waterdicht, zelfwindend, met het kalfslederen bandje. En raad eens wat het kostte?'

'Nou?' vroeg de collega.

'Zeshonderdnegeennegentig gulden! Het was niet eens duurder geworden. Dus, u begrijpt, ik heb het direct gekocht.'

'Ik kocht bovendien een boek over de Deltawerken, een paar sokken van Texelse schaapswol, en deze prachtige juchtlederen schoenen hier. En toen heb ik gemerkt dat daar *ook* geen rijen stonden.'

'Voor boeken al helemaal niet,' zei de collega, die er een had geschreven, stroef.

'En gaandeweg ben ik tot de conclusie gekomen dat hier helemaal *nergens* rijen staan. Alles wat je wil hebben is in de winkels. Sokken, horloges, stropdassen, pindakaas – noem het en je kunt het kopen. En het mooiste is: als je de volgende dag terugkomt, dan is het er nog steeds! En het kost nog steeds hetzelfde.'

Hij keek ons stralend aan en riep: 'Er komt geen eind aan! Het is nooit op!'

'Het is nooit op,' beaamden wij met vage trots.

'Dat vervult mij met diepe bewondering voor de Nederlanders,' zei hij ontroerd. 'Het moet wel een enorme organisatie vergen. *And it iz such a relaxed way of livingk.*'

De Rus huurde een gemeubileerde kamer aan de Wagenkade, op de tweede verdieping van een statig en ouderwets huis dat doortrokken was van de geur van boenwas en gevuld met het gezapige getik van klokken. De keuken deelde hij met de eigenaars, een bejaard Hongaars echtpaar dat Kaiser heette en dat op de eerste verdieping woonde, boven een winkel en een opslagplaats van oude meubels en ongeregeld antiek op de begane grond.

'U woont in een tijdmachine,' zei ik. 'Als je de sleutel omdraait ga je een eeuw terug in de tijd.'

Maar het was hem nooit opgevallen dat vrijwel alles in dat huis ouder was dan honderd jaar, zelfs de meest alledaagse dingen zoals het keukenservies op de eerste verdieping, de verschoten velours gordijnen, de houten toiletbril en het vrijstaande bad op pootjes met de vuistdikke doucheleiding die uitmondde in een douchekop zo groot als een vergiet. De enige uitzonderingen waren enkele recente hightech aanwinsten zoals een plompe ijskast op poten die waarschijnlijk niet ouder was dan dertig jaar, en een Philips radio met een lichtgevend groen oog van kort na de Tweede Wereldoorlog.

Aan de achterkant op de eerste verdieping lag een serre met een dakterras, dat wil zeggen een weidse kiezelvlakte die aan de randen werd afgesloten door andere daken. Daar hing mevrouw Kaiser met een omzwachteld been de was op, plantte geraniums in tonnetjes, strooide gekookte aardappels rond voor een opdringerige duivenkolonie en hing plastic citroenen aan alle regenpijpen om het grauwe dak-

landschap iets van de vrolijke kleurigheid van de tropen te geven.

‘Wat..hangt..daar..nu..weer..voor..een..rot-zooi,’ zei de oude heer Kaiser met een zucht na elk moeizaam gevormd woord. Maar hij liet ze hangen om te rijpen en te verkleuren, de citroenen, de sinaasappels en de paarse druiventrossen. Hij kwam haast nooit buiten. Op warme middagen zaten Vladimir en zijn *landlady*, zoals hij haar nogal grandioos noemde, in de rieten stoelen op het dak, zij verdiept in *Het Geluk wacht op Jessie*, of iets van die strekking en hij in een oud exemplaar van de *Pravda* of in *Memories of a Mathematician*.

De oude heer Kaiser bracht het grootste deel van zijn tijd door in zijn fauteuil naast de radio, waar hij onbeweeglijk zat te zitten met de oogleden half over zijn bruine ogen geloken als een salamander die op een insect loert. Na zo geruime tijd in volmaakt nietsdoen te hebben doorgebracht kwam hij moeizaam overeind, liep puffend en blazend naar de keuken, beklagde zich over de intense vermoeienissen en de eindeloze beslommingen die het hoofd van een familie dag en nacht bestookten, drukte een van ons een boodschappenlijst in de hand en sleepte zich terug naar zijn zitmeubel om uit te rusten van zoveel daadkracht.

Op zondagmiddag hesen de vriendinnen van mevrouw Kaiser zich, gewapend met stokken en steunkousen, met een uiterste wilsinspanning de trap op om zich tussen de duiven op het dak in de rieten stoelen te laten zakken. Gehuld in een wolk van poeder, eau de cologne en Belinda sigaretten nipten ze aan hun glaasjes karnemelk, hun kanten handschoentjes als een stilleven van dode vlinders achterlatend op het vestibulekastje. Slaperig tikten de klokken de tijd weg. Er stonden abnormaal veel klokken in dat huis, waar ze vandaan kwamen weet ik niet. Misschien waren ze in de loop van een kwart eeuw of langer onttrokken aan de

antiekwinkel beneden. Elk kwartier dat verstreek werd door een heel legertje uurwerken luidruchtig platgeslagen en opgeborgen.

Vladimirs kamer lag aan het einde van een lange gang op de tweede verdieping. Hij keek uit over een ophaalbrug waaromheen huizen, bomen en lantaarnpalen schots en scheef onder verschillende hoeken samenklonterden. Al die hoeken werden zigzaggend onder weer andere hoeken gespiegeld in het donkere water van de Wagengracht. De Rus beweerde dat hij duizelig werd als hij het uitzicht langer dan tien minuten op zich liet inwerken.

De kamer zelf was ouderwets gemeubileerd en volstrekt onpersoonlijk. Het leek wel een hotelkamer van omstreeks de eeuwwisseling waar steeds andere mensen die onderweg waren geweest van nergens naar nergens een tijdelijk onderkomen hadden gevonden zonder een levensteken, een bewijs dat ze bestaan hadden, achter te laten. De inrichting was schaars en functioneel. Tegen de muur tegenover het raam stonden een eenpersoons opklapbed en een laag tafeltje, tegen de andere muur een schrijftafel met een rechte stoel, in een hoek stond een doorgezakte fauteuil waarvan het leer zo dun als papier was geworden, hier en daar doorgesleten tot op het paardenhaar. Het rook er vaag naar kamfer. Het enige niet-functionele voorwerp in de hele kamer was een klomp barnsteen zo groot als een babyhoofd op het nachtkastje. Als het licht aanging kreeg het ding een warme, cognackleurige gloed, afgewisseld met zwarte vlekken en vegen en goudgele luchtbelletjes. Achter de deur hing het portret van een jonge vrouw die sprekend op mevrouw Kaiser leek, maar het niet zijn kon.

Op zijn verzoek had ik hem kort na zijn aankomst rondgeleid door Albert Heijn en de openbare bibliotheek. In de supermarkt hadden we meer dan een uur doorgebracht. Van elk potje en doosje had hij willen weten wat erin zat

en waar je het voor gebruikte. Ook wilde hij weten waarmee wij Nederlanders ons voedden, alsof wij exotische dieren waren waarvan hij zich afvroeg waarmee die zich in leven houden. Wat hem vooral verbaasde was de hoeveelheid meer van hetzelfde die op de schappen was uitgestald. Dat er drie verschillende types schoensmeer waren, alledrie tegen een andere prijs, alledrie in zwart, bruin en naturel, was iets dat hem tot nadenken stemde en waar hij nog vaak op terug zou komen. Twee soorten lampenpeertjes, drie soorten stroop, vier soorten kristalsuiker, twee soorten zout, een heel schap wasmiddelen, planken vol chocolade. Het was meer dan hij bevatten kon.

'It iz absolutely wonderful,' zei hij buiten. Hij schudde het hoofd en verviel in gepeins. Toen we ook de bibliotheek hadden gehad, waar de boeken nog gewoon voor het oppakken op de planken stonden, liepen we terug in de richting van de Wagenkade.

Daar in de buurt zag hij iets dat hem al eerder was opgevallen. Hij wees en trok me mee naar de overkant. Op de stoep bleef hij staan en stak zijn neus in de lucht.

'Ruikt u? Hoe lekker? Ze hebben vast een goede keuken!'

'Jamaar, dat is geen —,' begon ik.

'Hebben ze geen eten?'

'Dat wel, maar —.'

'Kom mee, u moet onderhand iets eten. Ik nodig u uit!'

We liepen naar binnen. De Rus keurde de muur vóór hem, die helemaal uit kleine vakjes bestond. Achter elk vakje lag een hapje eten, iets met een krokant korstje, iets in een deeglapje, een worstje of een balletje vlees.

'Een goed idee om het voedsel zo uit te stallen,' prees hij. 'Beter dan een menukaart, vooral voor buitenlandse gasten zoals ik, die de taal niet spreken. Men ziet wat men krijgt, niets wordt aan de fantasie overgelaten en het kan dus ook niet tegenvallen.' Hij tuurde in een vakje.

‘Wat is dit?’

‘Een kroket.’

‘Kroket.’ Hij liet de r proevend over zijn tong rollen.
‘Wat is het?’

‘Vleesragoût, eerst gepaneerd en dan gefrituurd.’

‘Aha. Is het Nederlands?’

‘Typisch Nederlands.’

‘*Very good!*’ Hij wreef zich in de handen. ‘Ik neem krroket.’

Wij waren de enigen. Op een schap langs de muur stonden een paar bakjes met houten vorkjes, een stapeltje servetjes en plastic flessen voor mayonaise, tomatenketchup en mosterd, alle drie verankerd aan een houten eetplank. Er stonden wat krukken voor die met een dikke metalen ketting aan de muur waren geklonken. Vladimir trok zijn jas uit en hing hem naast zijn stok aan de rand van de tafelp plank. Zijn alpino hield hij op. Hij zette zich op een kruk en keek om zich heen.

‘Simpel maar doeltreffend ingericht,’ observeerde hij.
‘Daar houd ik van. Hoe heet dit restaurant?’

‘Febo,’ zei ik.

‘*I see.* Wat betekent het?’

Ik haalde mijn schouders op.

‘De krukken zijn aan de hoge kant. Misschien is dat om de doorstroming te bevorderen. Hmmm, ja. Dat zal wel. Geen muziek, *excellent*. Krroket. Alleen de bediening – het komt me voor dat... Wel. Om eerlijk te zijn, de bediening is beroerd,’ zei hij.

‘Er is geen bediening,’ zei ik.

‘Wat, geen bediening? Helemaal geen bediening?’ vroeg hij.

‘Nee,’ zei ik.

‘Wel-wel-wel. Dat heb ik nog niet meegemaakt. Zelfs niet bij ons, waar men doet alsof men allerhande zaken verkoopt, terwijl men in werkelijkheid absoluut niet van plan

is van de aangeboden goederen te scheiden. Zelfs niet tegen betaling. Zijn ze gesloten? Waarom is de deur dan open?’

‘Het is een automatiek,’ zei ik. ‘Je gooit geld in de gleuf, trekt zo’n vakje open en pakt zelf het voedsel.’

‘Daaruit?’ vroeg hij verbaasd. Hij liet zich van zijn kruk glijden, liep op de muur toe en bekeek de vakjes aandachtig. Vervolgens probeerde hij er een open te trekken, wat niet lukte.

‘Hoe werkt het?’

Ik nam een gulden en ontsloot een deurtje, dat toegang bood tot een dampende kroket op een schaalte. De handeling had vaag iets obsceens. Het was lang geleden dat ik in een automatiek was. De Rus nam zijn alpino af. Hij keek uitpuilend van mij naar de kroket en toen weer naar mij. Een zenuwtic trok zijn linkeroog een paar keer krachtig samen, waarbij een harige wenkbrauw mee bewoog. Zwijgend tastte hij zijn zakken af, diepte een gulden op, wierp hem in een gleuf en rukte met kracht het deurtje open, dat makkelijk meegaf.

‘Oj oj oj,’ prevelde hij. Hij zette zijn hoofddekseel weer op en tilde het schaalte met de kroket uit het vakje alsof het eierporselein uit de eerste Ming-dynastie was. Hij droeg het naar de eetplank, maar niet na eerst de binnenkant van het vakje aan een nauwgezet onderzoek te hebben onderworpen.

‘Er zit niks achter,’ zei hij.

‘Er zit een keuken achter,’ zei ik.

Hij bukte zich en keek nog eens. Daarna sloot hij het vakje behoedzaam, zette zich op een kruk en nam een hap. Toen hij genoeg koude lucht had aangezogen om zijn binnenbrand te blussen schudde hij het hoofd en herhaalde verwonderd bij zichzelf: ‘Kroket.’

Hij at het ding met smaak op, veegde zijn handen af aan een servetje en beklopte zijn zakken op zoek naar guldens. Hij vond er zes en opende van boven naar beneden een

kolom kroketten, die hij met twee tegelijk naar onze tafelp plank droeg. De onverzadigde vetzuren waren kennelijk nog niet de Dnjepr overgestoken.

'Stop, stop!' zei ik.

'*Take, take!*' zei hij gastvrij.

Ik at er nog een. Hij smaakte goed. In diepe concentratie verorberde de Rus de overige vijf met smakkende geluiden die in ons land voor onwellevend doorgaan maar die in China en misschien ook wel in Rusland een compliment aan de kok schijnen te zijn. Daarna slaakte hij een zucht van spijt dat hij er niet meer op kon en leunde achterover.

'De Nederlandse muur... zoveel praktischer dan de Chinese...' mijmerde hij, nog wat nasmakkend. 'Men stopt er een kleinigheid in, opent een luikje en zie, de smakelijkste gerechten komen te voorschijn. Zo lekker als in het lekkerste Russische restaurant. Hoe komt het dat de wereld hier nog niets van heeft gehoord? Het is een meesterlijke uitvinding. U moest haar exporteren.'

'Hmm,' zei ik.

'U zegt *hmm*. Maar u hoeft niet te koken. U hoeft geen restaurant binnen. U hoeft zich niet te onderwerpen aan obers die u niet opmerken, aan serveersters die u niets verkopen willen. U bent bedieningsonafhankelijk! Dat noem ik geëmancipeerd tafelen.'

Hij keek me onderzoekend aan en zag dat ik niet zo gefrappeerd was als hij. Teleurgesteld over zoveel kennelijke afgestomptheid voor de Grotere Genietingen des Levens schudde hij het hoofd.

Hij had een belabberd gevoel voor richting en door de schemering bracht ik hem terug naar de Wagenkade. Het was een mooie avond in juni, zo'n avond waarop het blauw maar niet uit de lucht wilde wijken. Het grachtwater lag vredig te kronkelen, de maan hing groot en laag als een witte ballon boven de Leliegracht. Hij bleef staan en keek opgetogen om zich heen.

Haast had hij niet. Hij denkt zeker dat ik niks meer te doen heb vanavond, dacht ik met opkomende wrevel. Dat was altijd de ellende met die lui uit ontwikkelingslanden. Hun gevoel voor tijd was primitief. De stapel achterstallige declaraties en post die ik nog weg wilde werken, kostte ongeveer twee uur en ik moest nog eten. Ik keek op mijn horloge. Bijna half negen.

'Look!' zei de Rus. Aan de overkant van de gracht stonden een paar huizen waarvan de ramen van de bovenverdiepingen de blauwe avondlucht zo volledig weerkaatsten dat ze plat leken te zijn als decorstukken waar je dwars doorheen keek, zoals de huizen van Willink of Magritte. Alleen niet onheilspellend zoals daar, maar vriendelijk en sereen.

'Mmm,' zei ik weer. Ik had dat al vaker gezien. Alleen het bobbelige reliëf in het oude glas verstoorde de optische illusie. De Rus nam zijn pet af, hing zijn stok over de brugleuning en ging er zelf bijhangen.

'Wat een stad, geen twee huizen zijn hetzelfde,' zei hij. 'Precies heren met pruiken, vindt u niet? Elk met zijn eigen uitgestreken gezicht, de een nog meer overtuigd van eigen voornaamheid dan de ander. Nergens een rechte hoek, alles glooit en golft. Zachte, ronde vormen...' Hij glimlachte. '*Amsterdam iz a woman*. De huizen zijn versteende minnaars. Prachtige straatverlichting. Als de nacht invalt kleurt ze van oranje naar geel. Neemt de lichtsterkte toe? Of is het gezichtsbedrog en wordt de lucht eromheen donkerder?'

Hij keek mij met zijn bolle ogen aan. Kale plekken scheenen door zijn dunne haar. Er kwam iets zachtmoedigs en, zo scheen het me toe, uitermate kwetsbaars en ouds over hem. Het zat hem in de lijnen in zijn vale gezicht, de stand van zijn ogen, de verticale vouwen langs de mondhoecken waarin zich verdriet genesteld had, de donkergekleurde oogleden die dun waren en fijn dooraderd als rijstpapier.

Ik dacht niet meer aan de declaraties en de achterstallige post. Het viel me op hoe donker het hier beneden tussen de oranje lampions was en hoe het lichter en lichter werd als je langs de huizen omhoog keek. Hoe hoog in de lucht, waar alleen nog de ui-vormige torens van het oude postkantoor en een paar rafelige wolken stonden, het zelfs nog lichter was doordat de maan de lucht van onderop bescheen. Boven ons verhief zich een enorme ruimte, groot en leeg als de zee, zonder baken waaraan je de afstand kon peilen. Heel even had ik het eigenaardige gevoel op de bodem van een aquarium te staan en door het water heen de lucht erboven te zien, deel uit te maken van een tijdloze eeuwigheid buiten ons.

Toen kwam er een 737 over en meteen dacht ik weer aan de declaraties.

‘We moeten gaan,’ zei ik.

‘Het Nederlandse voedsel maakt wel dorstig,’ zei de Rus, in de richting van het hoekhuis kijkend, waar een verlicht groen-rood uithangbord hing.

‘*Ghaineken. What does that mean?*’

‘*It means,*’ zei ik, hem zijn stok aanreikend en de andere kant op leidend, ‘dat we moeten voortmaken.’

‘O,’ zei hij onschuldig. ‘Ik dacht dat het bier betekende.’

De klok van de Westerkerk sloeg acht. Acht? Daarnet was het half negen! Ik keek van mijn horloge naar de Westertoren en weer terug op mijn horloge, dat negen uur aanwees.

De Rus bleef staan en wees met zijn stok op een beschilderd stuk drijfhout achter een raam met de mededeling *THE TIME IS ALWAYS NOW* in kapitale, door weer en wind aangevreten sjabloonletters.

Ik deed mijn horloge af en zette het een uur terug.